

A magán-erdőbirtokok elaprózottsága és a faipar versenyképességi problémái közötti összefüggések Franciaországban

Somogyi Norbert¹

A klímaváltozás a legkisebb erdőrészekkel rendelkező magán-erdő-tulajdonosok számára jelenti a legnagyobb problémát, ám ez nem csak a francia karbonsemlegességi célok megvalósíthatóságára lehet negatív hatással, de a francia faipar versenyképességét is befolyásolja, mivel az nem kap kellő mennyiségű és minőségű alapanyagot. Gyakorlatilag túlzás nélkül állítható, hogy ez „egy francia paradoxon”, amely sokat elárul a francia ipar állapotáról. Az ország egyharmadát erdő borítja, de úgy tűnik, képtelen kielégíteni a faanyagok iránti belső építőipari keresletet, amelyet az új környezetvédelmi előírások (is) ösztönöznek. Az okok azonban nemcsak rendkívül összetettek, egy részük az 1930-as évek adótörvényeiben keresendő, ugyanis a mai napig érdekesebb „csak birtokolni” egy erdőt, mintsem azt profitorientált módon művelni.

Az Agrárminisztérium számára nemrég készített jelentés szerint 3,5 millió olyan erdőtulajdonos van Franciaországban, aki a valóságban képtelen az erdejét művelni, ami nagyon komoly következményekkel jár az ökológiai átmenet és a karbonsemlegesség elérését tekintve, mivel azt jelenti, hogy a francia erdők 40%-át nem művelik.

Ugyan Franciaország azt a célt tűzte ki maga elé, hogy tíz éven belül megújítja erdeinek 10%-át, ezt maga *Emmanuel Macron* népszerűsítette azzal, hogy 2022 végére 1 milliárd fa ültetését ígérte egy évtized alatt.

Ez egy fontos kihívás, de nagy akadályba ütközik: Franciaország erdeinek 75%-a jelenleg 3,5 millió magán-földtulajdonos tulajdonában van, akiknek túlnyomó többsége nagyon kis erdőterületeket birtokol. Ennek a visszás helyzetnek a föloldására a 2022-es erdészeti társadalmi egyeztető fórum (*Assises de la forêt*) után egy erdészeti szakemberekből álló munkacsoportot hoztak létre, ami nemrég adta át javaslatait *Marc Fesneau* mezőgazdasági miniszternek.

Anne-Marie Bareau, a francia magán-erdőgazdálkodók országos szövetsége (CNPF²) elnöke és *Dominique Jarlier*, az erdőtulajdonos települési önkormányzatok szövetségének³ országos elnöke társelnökletével megvalósult munka kiegészíti a néhány hónappal ezelőtt *Elisabeth Borne* miniszterelnök által megbízott ellenőrző misszió tevékenységét, ami a Mezőgazdasági Minisztérium várakozásai szerint még eredményesebbé teszi a szakmai vitákat.

A francia karbonsemlegességi célok elérését nehezíti, hogy a minisztérium adatai szerint a magántulajdonban lévő erdők 40%-a (vagyis a francia erdők teljes területének 30%-a) 4 hektárnál kisebb területű parcellákból áll, amelyek 3 millió tulajdonos tulajdonában vannak, akik többnyire nem kezelik

őket. Jelenleg csak a 25 hektárnál nagyobb erdők esetében kötelező a kezelési terv készítése (ezt a küszöbértéket 20 hektárra csökkentik).

Tammouz Eñaut Helou, az erdészeti szövetkezetek szövetségének (UCFF) főtitkára szerint össze kell fogni a kisebb birtokokat, hogy konszolidálják és egyesítsék a kezelésüket. Ennek érdekében a jelentés tizenhat olyan intézkedést javasol, amelyek célja az érintett földterületek ismeretének javítása, illetve kezelésük megkönnyítése és egyszerűsítése. Javasolja, hogy az ingatlanok azonosítása és jellemzése érdekében először szociológiai tanulmány készüljön.

Szükség lesz a földügyi nyilvántartás frissítésére is, például közjegyzők segítségével. A munkacsoport szerint egyes területeken az erdőterületek és parcellák akár 20%-a nincs ilyenként feltüntetve a telekkönyvben. Az is kérdés, hogy milyen eljárásokat kell kidolgozni az azonosított tulajdonosok nélküli erdők kezelésére, például elővásárlási jogok révén, vagy arra kell ösztönözni a kisebb tulajdonosokat, hogy gazdálkodási céllal csoportosuljanak.

A jelentés szerint meg kell vizsgálni az ilyen csoportosulások esetében alkalmazandó eszközöket, legyenek azok ösztönzők vagy kényszerítő intézkedések. Végetetül a fenntartható gazdálkodási dokumentumok egyszerűsítését javasolja az ilyen csoportosulások esetében, ugyanis a jelenlegi szabályozás alapján jelenleg a magán-erdőknek csak egyharmada rendelkezik ilyen dokumentumokkal.

A 2024. évi költségvetési törvényjavaslat (ami 7 milliárd eurót szán Franciaország zöldítésére) részeként a kormány 500 millió eurós keretet hagyott jóvá az erdészetre, amelyből 250 millió eurót a meglévő erdők fölújítására szántak.

1. kép A magán-erdők esetében sokszor már az is eredmény, ha legalább tűzifának kitermelik a fát, az osztatlan közös tulajdonok esetében rendszerint még ez sem történik meg (Elzász)

¹ tudományos és technológiai szakatassé, Magyarország Párizsi Nagykövetsége, főiskolai docens, SZTE MGK, Hódmezővásárhely

² <https://www.cnpf.fr/> Centre national de la propriété forestière

³ Fédération nationale des communes forestières

Ez arra ösztönözheti az erdőtulajdonosokat, hogy foglalkozzanak a kérdéssel, és mivel a tárca szerint a globális felmelegedés miatt egész erdőterületeket fenyeget a pusztulás veszélye a fenntartható gazdálkodás hiánya miatt, „nem engedhetik meg magunknak, hogy a véletlenre bízzák a dolgokat”.

A jelenlegi helyzetet a francia fakülkereskedelmi mérleg szempontjából is tarthatatlan, a *France Stratégie* 2023. júliusi feljegyzésében többek között arra is rámutat, hogy a fák növekedéséhez és a szén-dioxid megkötéséhez szükséges időt figyelembe véve, az energetikai célú fás biomassa mérlege rövid távon nem feltétlenül pozitív. „Ma az ágazatnak nyújtott állami támogatás fele az energetikai célú fás biomasszára fordítódik (ami a kitermelt fa 68%-át teszi ki), és kétségtelenül helyénvaló lenne ennek egy részét átirányítani a fafeldolgozó ipar fejlesztésére” – mutat rá *Nicolas Riedinger* a *Les Échos* napilapban.

Ehhez azonban meg kell erősíteni a fafeldolgozó ipart (amit már *Nicolas Sarkozy* is megpróbált köztársasági elnökként, de azóta sem sikerült). Sőt, van még egy további, nem elhanyagolható kihívás: az ágazat kereskedelmi deficitjének helyreállítása, amely folyamatosan növekszik (-9,5 milliárd euró 2022-ben). Franciaország olcsó nyers faanyagot exportál, és magasabb hozzáadott értékű feldolgozott termékeket importál, mutat rá a *France Stratégie*, amit mindenképpen meg kell(ene) fordítani.

A francia faipar lemaradása és nem kielégítő versenyképessége szoros összefüggésben van az erdőterületek tulajdonviszonyaival és elaprózottságával, ahogy azt a *Les Échos* egy korábbi írásában is elemezte.

2. kép Ha nincs szakszerű erdőápolás, sokszor az értékes fafajok is csak tűzifaként végzik – jobb esetben

Az építőiparban a francia fa hiánya nem más, mint „aberráció”, ugyanis hiába lett „divat” fából építkezni, ha a francia faipar képtelen belső forrásokból kielégíteni az igényeket még annak ellenére is, hogy a földolgozóipar megerősítésére történtek-történnének intézkedések.

A szerző, *Christophe Palierse* leszögezi: „A francia építetők és kivitelezők egyöntetűen megjegyzik - és sajnálkoznak -, hogy a hazai termelés hiánya miatt Skandináviából, Németországból és Ausztriából kell importálniuk az anyagokat.”

A publicista idézi *Olivier Wigniolle*-t, az Icade vezérigazgatóját, aki szerint a helyzet még bizarrabb, mint amilyennek látszik. Szerinte „az építéshez használt faanyag nagy része francia. De Ausztriába vagy a skandináv országokba szállítják, hogy ragasztott faelemeket készítsenek belőle, mielőtt Franciaországba importálnák. Környezetvédelmi szempontból ez teljes tévút.”

A helyzetnek azért van magyarázata, mivel Franciaországban a legutóbbi időkhöz alig volt kereslet a legtöbb, fából készült és ma kurrens építőanyagra, egyszerűen nem alakult ki kellő kapacitású földolgozóipar, amire most – többek között – a *France 2030* gazdaságfejlesztési program támogatásával igyekeznek megoldást találni, a folyamatban többek között Elzász jár az élen.

A fűrészüzemekbe és a fafeldolgozásba történő beruházások összege a 2020-2022-es időszakban megduplázódott, és 700 millió euróra emelkedett, ám 3-4 évre van szükség, mire egy új üzem termelése eléri a szükséges szintet.

Franciaország gyengesége annak is köszönhető, hogy a bőséges és növekvő erőforrás ellenére az erdők használata messze nem optimális, a tulajdonjogok széttagoltsága (azaz az elaprózott birtokszerkezet) hátrányt jelent az optimalizálás szempontjából.

Az országos faipari szervezet (FNB⁵) egyik vezetője, *Nicolas Douzain-Didier* szerint sajnálatos, hogy Franciaországban nincs mód a legkisebb erdőbirtokok összevonására. Úgy látja, az a tény, hogy az erdőtulajdonosok száma 3,5 millió, „bizonyos tehetetlenséget” okoz, ezzel szemben Németországban egy 10 hektárnál kisebb földterületet nem lehet tovább aprózni. Szakértők szerint ez a helyzet egy olyan adórendszer következménye, amely inkább az örökségre, mint a fakitermelésre irányul, ami utalás az úgynevezett „*Sérot-Monichon*” adótörvény végrehajtási utasítására⁶, amely 1930 óta létezik, és amely az örökségek és az élő hozzátartozók közötti ajándékozások után az államnak fizetendő illetékek 75%-áig mentesíti az adóalanyt⁷, ha az vállalja, hogy évtizedeken keresztül jó állapotban tartja az erdőt.

Azaz egyáltalán nem ösztönzi az erdőtulajdonost profitorientált erdőgazdálkodásra, így nem meglepő, hogy ez viselkedhet a faiparra is. Nem véletlen, hogy a Nemzetgyűlésben⁸ és a Szenátusban⁹ is napirenden van a kérdéses jogszabály módosítása.

A *Saint-Gobain* például, ami magát a „fenntartható építés globális éllovasának” tartja, még mindig hezitál a lehetséges

⁴ Construction : «l'aberration» du manque de bois français

⁵ Fédération nationale du bois <https://www.fnbois.com/>

⁶ Décret du 28 juin 1930 relatif aux conditions d'application de l'article 15 de la loi de finances du 16 avril 1930. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000481115>

⁷ <https://www.loir-et-cher.gouv.fr/Actions-de-l-Etat/Environnement/Foret/Fiscalite/Certificat-Loi-Monichon>

⁸ <https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/amendements/0273A/AN/798.pdf>

⁹ https://www.senat.fr/enfance/2022-2023/114/Amdt_I-641.html

3. kép A Massif Central-ban is egyre szárazabb a klíma, de itt azért még találni gyönyörű fenyeseket, többek között nordmann fenyő alkotta állományokat, amik – ha a tulajdonos megengedheti magának, hogy ne termelje ki őket rögtön, ahogy elérik a vágásérettséget – átlagon fölüli méreteket produkálhatnak

franciaországi beruházásai esetében. Benoît Bazin ügyvezető igazgató úgy fogalmaz: „Franciaország vezető fakeskedőjeként érdekel bennünket a téma, de előbb egy alapvető nehézséget kell leküzdenünk: versenyképesebbé kell tennünk az upstream francia erdészeti ágazatot. A francia erdők soha nem voltak konszolidáltak. Ez egy politikai és társadalmi kérdés, amelyet meg kell oldani”.

Ugyanakkor az erdészek Beaujolais régióban is több-kevesebb sikerrel küzdenek a globális fölmelegedéssel. A francia kormány, főleg a klímaváltozás következményeinek tompítására, egyre komolyabb összegeket fordít az erdőgazdálkodásra, többek között a France 2030 gazdaságfejlesztési program¹⁰ keretében.

A Les Échos gazdasági napilapban ennek kapcsán Anne Feitz közölt cikket, a helyzetet a Château de la Chaize pincészetet övező erdők egyre rosszabb állapotával igyekszik érzékelteni, az okokat egyértelműen a globális felmelegedéssel összefüggő vízhiányra vezeti vissza, ami komoly károkat okoz a birtokhoz tartozó 230 hektáros erdőt alkotó duglászfenyőknél és más fajoknál.

Idézi Thomas Canonier-t, a birtok minőségügyi, biztonsági és környezetvédelmi vezetőjét, aki szerint 2018-ban a terület egy részén egy hasonló állapotú parcellát a korábbi általános gyakorlatot követve tarra vágta és újratelepítettek, azonban a telepítés nem sikerült, így más megoldást kell választani.

Mindez azért fontos, mert az erdő nemcsak a számos ökoszisztémához szükséges biológiai sokféleségnek ad otthont, hanem szén-dioxid-elnyelő is, ami nélkülözhetetlen, ha Franciaország el akarja érni az éghajlati célokat.

Valójában az erdőgazdálkodás szerves részét képezi Franciaország ökológiai tervezésének, noha az Ökológiai Tervezés Főtitkárságának¹¹ szervezeti egységei küszködnek a 2030-ra kitűzött cél meghatározásával, ugyanis a földhöz és az erdőkhez kapcsolódó szén-dioxid-megkötés 1999 és 2022 között évi 24 millió tonnáról 13 millió tonna CO₂-egyenért-

tékre csökkent. Az Emmanuel Macron személyes támogatását is bíró erdőgazdálkodás és -telepítés támogatására a kormány a 2024-es pénzügyi törvényjavaslat részeként egy 500 millió eurós keretet hagyott jóvá, ennek felét a „nemzeti erdészeti megújítási terv” megvalósítására fordítják, ám a részletekkel a kormány egyelőre adós, nyilatkozta a lapnak Tammouz Enaut Helou, az erdészeti szervezetek szövetségének (UCFF¹²) főtitkára.

A fent megnevezett szőlőbirtok csatlakozott a Coforêt¹³ erdőgazdálkodó szervezetéhez, és a folyamatos erdőborítást biztosító természetközeli erdőgazdálkodásra tért át, aminek alapját a természetes fölújulás jelenti – ám erre nem vehető igénybe telepítési támogatás.

Az ilyen jellegű folyamatos kezelés költségesebb a fenntartás szempontjából, de a kivágott fa jobb minőségű: idővel a kiadások és a bevételek kiegyenlítődnek, és kiegyenlítik egymást, mondta a lapnak Corentin Fouilland, a Coforêt műszaki igazgatóhelyettese.

A szőlőbirtokhoz tartozó erdőkben kitermelt fa eladásából származó bevétel nagy részét (ez a régióban hektáronként 8 000 és 12 000 euró közöttre tehető) újratelepítésre fordították, de a használandó fajok meghatározásakor már figyelembe kellett venni a globális felmelegedést.

Néhány évvel ezelőtt ez egyetlen faj lett volna, ehelyett az erdészek a duglászfenyő, a cédrus és a laricio fenyő kombinációja mellett döntöttek, amivel a kockázatokat akarják csökkenteni. Ennek ellenére jelentős a bizonytalanság, hiszen csak azt tudják, hogy Lyontól északra húsz-harminc év múlva ugyanolyan éghajlatuk lesz, mint jelenleg a jóval délebbre lévő Montélimarban. Ám ma még senki sem tudja, milyen fajok alkalmazkodnak majd ehhez az új helyzethez, lesznek-e pl. késői fagyok, amelyeket a cédrus nem tud elviselni. Az egyetlen dolog, ami biztos, hogy nem lehet úgy folytatni, mint eddig. 🌿

Fotó: Somogyi Norbert

¹⁰ <https://www.gouvernement.fr/france-2030>

¹¹ Secrétariat général à la planification écologique <https://www.gouvernement.fr/france-nation-verte/le-secretaire-general-a-la-planification-ecologique>

¹² Union de la Coopération Forestière Française <https://lescooperativesforestieres.fr/>

¹³ <https://www.coforet.com/>